

NIEUW BELEIDSKADER PLUSFUNCTIE

ADVIES

M.B.T KENNISPLUS, LONG TAIL COLLECTIE EN FYSIEKE MUZIEKDRAGERS

Maurits van der Graaf
Pleiade Management and Consultancy
Amsterdam
The Netherlands
T: +31 20 488 9397
m.vdgraaf@pleiade.nl
www.pleiade.nl

Nieuw Beleidskader
Plusfunctie: KennisPlus,
Long tail collectie en
fysieke muziekdragers

Opdrachtgever:

Koninklijke Bibliotheek

Contactpersoon:

Elma Lammers

Email:

Elma.Lammers@KB.nl

Auteur:

Maurits van der Graaf

Pleiade Management &
Consultancy

<http://www.pleiade.nl>

Email : m.vdgraaf@pleiade.nl

Publicatie datum rapport: juni
2018

SYNOPSIS

Dit beleidskader richt zich op de Plusfuncties in het OB-stelsel, te definiëren als collecties met een landelijke functie en is een uitvloeisel van afgesproken acties in het Gezamenlijke Collectieplan. In deze nota komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- **KennisPlus:** Nieuwsgierige, leergierige, veelal hoger opgeleide gebruikers op zoek naar kennis en verdieping vormen een belangrijke doelgroep voor Openbare Bibliotheken. Allerwegen wordt onderstreept dat OB's een duidelijke en zichtbare rol in de kennissamenleving dient te vervullen. Vandaar dat de KennisPlus functie – de collectiedelen, de programma-activiteiten en dienstverlening gericht op overdracht en verdieping van kennis ten behoeve van studie, beroep of zelfontplooiing – als een essentieel onderdeel van het OB-aanbod wordt gezien en daarom een stelseltaak is. In deze beleidsnota worden een aantal beleidslijnen uitgezet gericht op het verbreden én doorontwikkelen van de KennisPlusfunctie. Doelstellingen daarbij zijn o.a. het optimaliseren van de KennisPluscollectie door acquisitie van digitale content en door middel van een landelijk coördinatiemechanisme, het stimuleren van KennisPlus programma-activiteiten door onderlinge uitwisseling van ervaringen met formats en onderwerpen, en het stimuleren van aan programma-activiteiten gekoppelde collectievorming.
- **Verbreding van de KennisPlusfunctie:** Het is historisch gegroeid dat de KennisPlus activiteiten worden uitgevoerd door de 14 Plusbibliotheken. Onderdeel van deze uitvoering was de leveranciersfunctie binnen het landelijke IBL-verkeer. In het nieuwe IBL-V-systeem zullen alle OB's conform de WSOB landelijk leveren, in de praktijk zullen ca. 30 OB's (waaronder de huidige Plusbibliotheken) netto-leveranciers zijn vanwege de aard en omvang van hun collectie. Voor meerdere van deze GroteCollectie OB's zullen ook andere speerpunten van de KennisPlusfunctie, zoals programmering en collectie, relevant zijn. Dit vraagt om een verbreding van de KennisPlusfunctie door middel van het opzetten van een nieuw werkverband tussen deze GroteCollectie OB's, zowel voor het IBL als voor andere KennisPlus activiteiten, waarin ook de KB en SPN hun rol spelen.
- **Gezamenlijke OB-collectie:** Voor de gezamenlijke OB-collectie wordt op basis van de huidige werkwijzen wat betreft acquisitie geen meerwaarde verwacht van een landelijke coördinatie anders dan een wederzijdse informatie-uitwisseling wat betreft de acquisitie van digitale titels en fysieke titels. Wél wordt er een landelijke afspraak ten aanzien van het bewaarbeleid van het laatste fysieke exemplaar geïntroduceerd, waarbij opgemerkt dient te worden dat de uitvoering van deze afspraak voornamelijk zal neerkomen op dezelfde hierboven genoemde GroteCollectie OB's.
- **Financiering KennisPlusfunctie:** In dit beleidskader worden een voorstel gedaan om voor het landelijke IBL-verkeer een financieringsgrondslag te creëren. Echter, het ontwikkelen van een dergelijke financieringsgrondslag is op korte termijn ook noodzakelijk voor de andere onderdelen van de KennisPlusfunctie op zowel landelijk als provinciaal niveau, omdat het (vrijwel) ontbreken daarvan het instandhouden en doorontwikkelen van de stelseltaak KennisPlusfunctie in gevaar brengt.
- **Fysieke Muziekdragers:** De publieksvraag is richtinggevend voor het aanbod van de fysieke muziekdragers (zoals cd's, dvd's en grammofoonplaten) door de OB's. Deze is voornamelijk sterk dalend, waardoor lokale collecties worden ingekrompen of afgestoten, met als gevolg dat de Muziekwebcollectie steeds meer een eerstelijnscollectie wordt. In deze nota worden enkele voorstellen gedaan om de bestaande vraag te stimuleren. Op de lange duur lijkt de rol van de fysieke muziekdrager uitgespeeld, terwijl alternatieve distributievormen binnen het OB-aanbod weinig toegevoegde waarde hebben ten opzichte van het publieksaanbod door internationale marktpartijen.

Een verdere transitie van Muziekweb naar een erfgoedinstelling is dan ook op de langere termijn voorzienbaar.

Deze beleidsnota heeft hopelijk als effect dat de hierboven genoemde functies KennisPlus en Muziekcd's in de komende jaren op een nieuwe leest geschoeid worden. Een bezinning op Plusfuncties in het algemeen is echter op zijn plaats: onder invloed van de afnemende collectiebudgetten en de verschuiving van de klassieke bibliotheek naar de maatschappelijke bibliotheek, zullen er steeds meer collectieonderdelen uitsluitend op landelijke schaal efficiënt en effectief zijn. Een digitale vorm van dergelijke landelijke Pluscollecties heeft de voorkeur, maar zal in veel gevallen niet mogelijk blijken te zijn. Daarom wordt gepleit om in de komende jaren voor dergelijke fysieke long-tail collecties met een landelijke functie een financieringsmodel te ontwikkelen, waaraan de OB's financieel bijdragen én als gevolg daarvan hun dienstverlening mede op kunnen baseren.

Inhoudsopgave

Synopsis.....	3
1. Inleiding.....	6
Bibliotheekstelsel en de WSOB.....	6
Gezamenlijk collectieplan en nieuw beleidskader Plusfuncties.....	6
Totstandkoming van dit beleidskader.....	6
2. KennisPlus.....	7
2.1 Inleiding.....	7
2.1.1 Wat is KennisPlus?.....	7
2.1.2 Huidige situatie Plusbibliotheken.....	8
2.1.3 Waarom een nieuw beleidskader?.....	8
2.2 Doorontwikkeling KennisPlusfunctie.....	9
2.2.1 KennisPlus = Netwerkverantwoordelijkheid.....	9
2.2.2 Doorontwikkelen op vier aandachtsgebieden.....	9
2.2.3 Collectievorming.....	10
2.2.4 Metadatering.....	10
2.2.5 Programmering en dienstverlening.....	11
2.2.6 IBL.....	12
3. Gezamenlijke OB-collectie en de Long tail.....	14
3.1 Inleiding.....	14
3.2 Landelijke beleidslijnen.....	15
4. Fysieke Muziekdragers.....	16
4.1 Inleiding: de fysieke muziekdrager.....	16
4.2 Ontwikkelingen Muziekweb.....	16
4.3 Publieksvraag is sturend.....	16
4.4 Positie van Muziekweb als eerstelijns collectie versterken.....	16
4.4 Geleidelijke transitie van Muziekweb naar erfgoedinstelling.....	17
5. Organisatie en financiering.....	18
5.1 Naar nieuwe organisatievormen.....	18
5.2 Financiering taken GroteCollectie OB's.....	18
6. Uitvoering en implementatie actiepunten.....	20

1. INLEIDING

BIBLIOTHEEKSTELSEL EN DE WSOB

De Wet Stelsel Openbare Bibliotheekvoorzieningen legt de netwerkverantwoordelijkheid voor het stelsel bij de drie overheden: de minister, de provinciebesturen en de gemeentebesturen. De deelnemers aan het netwerk zijn de KB, POI's en de OB's. De WSOB schrijft voor dat alle deelnemers aan het netwerk een aantal diensten aan het netwerk leveren en een aantal processen op dezelfde manier inrichten. Het betreft onder meer (1) het collectioneren op basis van een gezamenlijk collectieplan en (2) het deelnemen aan het interbibliothecaire leenverkeer en (3) het gebruik van een gezamenlijke catalogus. De KB heeft daarbij onder meer als taak het aansturen van het netwerk.

GEZAMENLIJK COLLECTIEPLAN EN NIEUW BELEIDSKADER PLUSFUNCTIES

In 2016 is op basis van de WSOB voor het eerst een Gezamenlijke Collectieplan opgesteld voor de openbare bibliotheken. In dit collectieplan werd vastgesteld dat er een nieuw beleidskader ontwikkeld dienen te worden rond de Plusfuncties, zoals uitgevoerd door de Plusbibliotheken en door Muziekweb. Dit document beschrijft dit nieuwe beleidskader en is ingedeeld in drie onderwerpen:

- KennisPlus (de landelijke taken die tot nog toe door de 14 Plusbibliotheken werden uitgevoerd)
- Long tail collectie (dit is een nieuw aspect van de collectievorming als gevolg van het Gezamenlijke Collectieplan)
- Fysieke Muziekdragers.

TOTSTANDKOMING VAN DIT BELEIDSKADER

Dit beleidskader is als volgt tot stand gekomen:

- Inventarisatie van de huidige situatie rond de Plusfuncties (zie: [Resultaten](#) onderzoek t.b.v. ontwikkeling van nieuw beleidskader voor de Plusfunctie)
- Een consultatieronde met diverse stakeholders (zie [Samenvatting](#) regionale groepsdiscussies.docx)
- Een reeks gesprekken met het Plusbestuur, vertegenwoordigers van de VNG, IPO en het Ministerie en SPN, en met diverse betrokkenen binnen de KB.

Het beleidskader is opgesteld door Maurits van der Graaf (Pleiade Management en Consultancy), onder supervisie van een Stuurgroep (Stichting Plus: Chris Wiersma; SPN: Anne Rube; CDR: Margreet Teunissen; KB: Jos Debeij [voorzitter]; KB: Elma Lammers [programmamanager Collectieplan]) en ondersteund door een werkgroep van inhoudelijk deskundigen bestaande uit Duco van Minnen (Rijnbrink), Erica Vos-Meijer (Bibliotheek Zuid-Kennemerland), Esther Westerveld (Probiblio), Frans van Spaandonk (Plus), Ingmar Vroomen (Muziekweb), Margriet van Leeuwen (Bibliotheek Arnhem), Johan Stapel (KB) en Lucinda Jones (KB).

2. KENNISPLUS

2.1 INLEIDING

2.1.1 WAT IS KENNISPLUS?

- **Van hbo+ naar KennisPlus:** De collecties die opgebouwd zijn door de Plusbibliotheken met steun van de voormalige provinciale WSF-subsidies worden veelal gekarakteriseerd met de term hbo+. Het overgrote deel van deze collecties bestaan uit boeken, voor een belangrijk deel Nederlandstalig aangevuld met Engelstalige werken. In het traject leidende tot deze beleidsnotitie is voorgesteld om de term hbo+ te verlaten en voortaan de term KennisPlus te gebruiken, om hierbij aan te geven dat gaat om werken die kennis overdragen en niet zozeer om ingeschatte opleidingsniveau ervan.
- **Definitie:** Het voorgaande leidt tot de volgende definitie van KennisPluscollecties bij OB's: 'Non-fictie boeken met als doel kennisoverdracht en/of kennisverdieping voor studie, beroep of zelfontplooiing'. Het gaat daarbij om professionele vakinformatie en om (voornamelijk tertiaire en soms secundaire) wetenschappelijke informatie (zie tekstkader). In de praktijk gaat het om Nederlandstalige titels en Engelstalige titels met soms een Duits- of Franstalige titel. De moeilijkheidsgraad van de KennisPlusboeken volgens NBD-Biblion beweegt zich voornamelijk op de niveaus 1,2 en 3.
- **Selectie is aandachtspunt:** Een belangrijk aandachtspunt bij de vorming van een KennisPlus collectie voor de OB is dat er alleen een zeer kleine, uitgekende selectie van boeken uit het Engelstalige aanbod kan worden opgenomen, gezien het zeer grote aanbod (een precies getal is niet bekend, maar het gaat om tienduizenden titels per jaar).
- **Digitale UB-collecties:** Voor een deel van de gebruikers van deze KennisPluscollectie zal de OB-collectie dan ook een 'springplank' kunnen vormen richting UB-collecties. Daar doet zich echter het fenomeen voor dat op veel vakgebieden men vrijwel uitsluitend nog digitale titels aanschaft (die niet via IBL beschikbaar kunnen worden gesteld aan gebruikers buiten de UB vanwege de licentievoorwaarden).

Indeling wetenschappelijke literatuur

Primaire literatuur: het betreft voornamelijk peer-reviewed tijdschriftartikelen, die resultaten van onderzoek beschrijven. Er zijn circa 35.000 academische tijdschriften, waarin jaarlijks ruim 2 miljoen artikelen worden gepubliceerd. Hoewel een belangrijk deel hiervan uitsluitend toegankelijk is voor abonneementhouders, wint de Open Access beweging steeds meer terrein. Sommige schattingen geven percentages aan van 40-50% dat Open Access toegankelijk is. In de Geesteswetenschappen en Sociale Wetenschappen worden resultaten van onderzoek overigens ook wel beschreven in boekvorm (dissertaties, monografieën).

Secundaire literatuur: dit betreft overzichtsartikelen, monografieën, handboeken et cetera. De secundaire literatuur vat samen en synthetiseert kennis in een specifiek gebied, gebruik makend van de onderzoeksresultaten uit de tijdschriftliteratuur. Het lezerspubliek van de secundaire literatuur is veelal wetenschappers in het vakgebied of net buiten het vakgebied. Open Access speelt hier nog nauwelijks een rol.

Tertiaire literatuur: dit betreft publicaties die gebruik maken van zowel primaire als secundaire literatuur en die zich richt op wetenschappers van andere vakgebieden of doelgroepen buiten de wetenschap. Het gaat onder andere om standaardwerken en populaire overzichtswerken.

2.1.2 HUIDIGE SITUATIE PLUSBIBLIOTHEKEN

De huidige landelijke Plusfunctie wordt verzorgd door 14 Plusbibliotheken (zie tekstvak) en gecoördineerd door Stichting Plus en bestaat uit de volgende taken:

- **Pluscollecties:** De 14 Plusbibliotheken hebben op basis van vooral lokale en provinciale behoeften een KennisPluscollectie opgebouwd, die op lokaal en provinciaal niveau (het laatste via provinciaal IBL) intensief gebruikt worden. Daarnaast zijn er onder de Plusbibliotheken middels landelijke afspraken een vijftiental domeinen verdeeld, waarop men diepgaander collectioneert én waarop een langdurig bewaarbeleid van toepassing is. Doel hiervan is om een landelijk gedistribueerde KennisPluscollectie op te zetten.
- **Leveranciers in het landelijke IBL-circuit:** De 14 Plusbibliotheken fungeren als enige leveranciers onder de ruim 150 OB's in het landelijke IBL-circuit, dat verzorgd wordt door middel van het NCC/IBL-systeem. De andere openbare bibliotheken zijn (momenteel) géén leverancier, maar hebben uitsluitend een rol als aanvrager in het landelijke circuit.
- **Metadata:** Daarnaast verzorgen de Plusbibliotheken metadatering in het GGC. Het betreft het toevoegen van holdinggegevens t.b.v. de leveranciersfunctie binnen het huidige NCC/IBL-systeem én het metadateren van dat deel van de KennisPluscollectie dat buiten de NBD-Biblion stroom wordt aangeschaft.

Plusbibliotheken
Bibliotheek Arnhem
Bibliotheek Den Haag
Bibliotheek Eindhoven
Bibliotheek Midden-Brabant
Bibliotheek Rotterdam
Bibliotheek Utrecht
Bibliotheek Zuid-Kennemerland
DNB Almere
Forumbibliotheek Groningen
OB Amsterdam
SAB Deventer
SB Maastricht
Trezoar Leeuwarden
Zeeuwse Bibliotheek

2.1.3 WAAROM EEN NIEUW BELEIDSKADER?

Er zijn meerdere redenen waarom een nieuw beleidskader voor de KennisPlusfunctie noodzakelijk is:

- **Financiering Plusbibliotheken:** De door de Plusbibliotheken opgepakte landelijke taken op het gebied van collectievorming, IBL en metadatering vloeiden voort uit de provinciaal gefinancierde wetenschappelijke steunfunctie (WSF). Op dit moment worden 12 van de 14 Plusbibliotheken hiervoor niet meer gesubsidieerd door hun provincie. De diverse taken van de Plusbibliotheken komen daardoor steeds meer onder druk.
- **IBL:** De leveranciersrol in het landelijk IBL-verkeer verandert: de WSOB én het Gezamenlijke Collectieplan stellen dat alle openbare bibliotheken dienen te leveren aan het landelijke IBL-verkeer. Dit zal in principe gerealiseerd worden met de invoering van de IBL-voorziening van de landelijke digitale infrastructuur m.i.v. 2019. Ook de IBL-toegang tot UB-collecties dient door deze systeemverandering aangepast worden.
- **Digitale en fysieke collectie:** De rol van (de acquisitie van) digitale content in de gezamenlijke OB-collectie op het gebied van KennisPlus dient verder ontwikkeld te worden. Daarnaast blijken de huidige landelijke afspraken tussen de Plusbibliotheken wat betreft de fysieke KennisPluscollectie beperkte toegevoegde waarde te hebben vanuit het perspectief van de gezamenlijke OB-collectie.

2.2 DOORONTWIKKELING KENNISPLUSFUNCTIE

2.2.1 KENNISPLUS = NETWERKVERANTWOORDELIJKHEID

- **Rol voor OB's in kennissamenleving noodzakelijk:** Terwijl het belang van de kennissamenleving steeds meer toeneemt, zoals zichtbaar wordt door een toenemend percentage hoger opgeleiden, en ontwikkelingen rond een leven lang leren en online learning, zijn er groepen in de samenleving met obstakels in toegang tot kennis, terwijl deze hieraan wel behoefte hebben. Het gaat om onder meer MKB, kleinere publieke organisaties, zzp'ers en gepensioneerden. Daarnaast blijkt bijna de helft van de bezoekers van de bibliotheek hoger opgeleid. Op grond van dit onderzoek kan worden vastgesteld dat er een breed draagvlak is voor een duidelijke en zichtbare rol van de OB's hierin. Daarbij wordt door velen gesteld dat de positionering van de openbare bibliotheken als kennis en informatiepunt de laatste jaren steeds meer in het gedrang is gekomen. Dit is mede veroorzaakt door de verschraling van het aanbod in OB-vestigingen in het platteland en in de wijken. Daar staat tegenover dat er grote openbare bibliotheken in de steden met een centraal en attractief gebouw zijn ('magneet-bibliotheken') met wél een rijker aanbod.
- **KennisPlus is netwerkverantwoordelijkheid uit te voeren door een coalitie van Grote Collectie OB's:** Uit het bovenstaande kan worden geconcludeerd dat de KennisPlusfunctie – het stimuleren en ondersteunen van gebruik en toegang tot informatie van een hoog kennisniveau (ook wel hbo+ niveau genoemd) - een netwerkverantwoordelijkheid is van de openbare bibliotheken¹. Voor het uitvoeren van deze netwerkverantwoordelijkheid zijn de ca. 30 basisbibliotheken met grote collecties (collecties met meer dan 100.000 titels; hierna te noemen Grote Collectie OB's) het best gepositioneerd. Overigens maken de huidige 14 Plusbibliotheken deel uit van deze Grote Collectie OB's. Dit beleidskader is er dan ook op gericht om een coalitie te vormen van Grote Collectie OB's, die de stelseltaken rond KennisPlus gezamenlijk uitvoeren in samenwerking met de Koninklijke Bibliotheek als regievoerder én als beheerder van de digitale bibliotheek en met de POI's als innovatie-aanjagers én als medeverantwoordelijken voor IBL. Daarbij is het van groot belang dat de (leden van) kleinere basisbibliotheken gebruik kunnen maken van deze KennisPlus activiteiten.

OB-collecties met aantal titels in 2016	Aantal
> 150000	14
100000 - 150000	15
75000 - 100000	17
50000 - 75000	41
15000 - 50000	71

2.2.2 DOORONTWIKKELEN OP VIER AANDACHTSGEBIEDEN

Dit nieuwe beleidskader behelst een doorontwikkeling van de KennisPlusfunctie op de volgende vier aandachtsgebieden:

- Collectievorming en metadatering
- Programmering, dienstverlening en deskundigheidsbevordering
- IBL
- In de paragrafen hieronder wordt het beleidskader op deze aandachtsgebieden in meer detail gepresenteerd.

¹ Zie ook artikel 5 van de WSOB over bibliotheekfuncties: (a) ter beschikking stellen van kennis en informatie en (b) bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie.

2.2.3 COLLECTIEVORMING

De beleidsdoelstellingen m.b.t. KennisPlus collectievorming zijn als volgt:

- **Coördinatie collectievorming:** Een (lichte vorm van) landelijke coördinatie, voortbouwend op de in veel provincies bestaande provinciale collectiecoördinatie en de lokale collectievorming door Grote Collectie bibliotheken én rekening houdend met de acquisitie van e-books met als doel een optimale en diverse KennisPluscollectie op landelijke schaal aan te bieden.
- **Opbouw digitale component KennisPlus:** De opbouw van een digitale basiscollectie KennisPlus werken (zoals bijvoorbeeld met digitale standaardwerken op de verschillende vakgebieden en domeinen).
- **Programma-gestuurde acquisitie stimuleren:** Steeds meer Plusbibliotheken programmeren rond KennisPlus onderwerpen door het organiseren van debatten, lezingen en dergelijke. Dergelijke activiteiten zijn zeer belangrijk voor de zichtbaarheid van de KennisPlus functie van de OB's. Een aantal van deze Plusbibliotheken reserveren collectiebudget om rond de thema's van de programma-activiteiten en gebruikmakend van advies van de bij deze activiteiten betrokken deskundigen hun collectie aan te vullen en aan te bieden aan de deelnemers van deze activiteiten: programma-gestuurde acquisitie. Ook worden soms de producten van deze activiteiten (dossiers, video's e.d.) toegevoegd aan de bibliotheekcollectie. Deze combinatie van activiteiten wordt gezien als een belangrijke doorontwikkeling van KennisPlus richting maatschappelijke bibliotheek, hetgeen verder ontwikkeld en gestimuleerd dient te worden (zie ook hieronder).
- **Bewaarbeleid als bij long tail:** naast de collectievorming wordt ook een bewaarbeleid voorgesteld voor de KennisPlus collectie. Dit bewaarbeleid wordt eveneens voorgesteld voor de gehele gezamenlijk OB-collectie – zie hiervoor hoofdstuk 3 over long-tail.

2.2.4 METADATERING

- **Expertise metadatering van blijvend belang:** De metadata van het zgn. A-boeken aanbod van NBD Bibliion van de ca. 15.000 boektitels per jaar worden verzorgd door NBD Bibliion én gefinancierd middels een omslagstelsel, waaraan alle OB's deelnemen. De metadatering van KennisPlus boektitels buiten deze stroom om – ca. 10% van de collectievorming van de Plusbibliotheken – wordt verzorgd door de Plusbibliotheken zelf of door hen ingehuurde partijen zoals Ingressus, rechtstreeks in het GGC. Wanneer andere OB's titels aanschaffen buiten de genoemde NBD Bibliion stroom om, dan kunnen zij deze titels d.m.v. een template catalogiseren in het GGC of deze laten catalogiseren door die POI's, die deze service aanbieden. Hierdoor is er binnen de huidige Plusbibliotheken en enkele POI's expertise aanwezig over metadatering, die van groot belang is als een soort 'contra-expertise' bij de verdere ontwikkeling van de NBC+, GGC en gerelateerde digitale infrastructuur door de KB (en OCLC) teneinde het perspectief van de openbare bibliotheek te vertegenwoordigen. Vandaar dat in dit beleidskader gesteld wordt dat deze expertise behouden moet blijven.
- **Kosten aandachtspunt:** De kosten die gemaakt worden door de Plusbibliotheken voor de metadatering van KennisPlustitels zijn nu aanzienlijk². Het ontbreken van landelijke financiering hiervoor zal op termijn steeds meer kunnen gaan wringen, vanuit het

² In de huidige opzet worden deze kosten op € 280.000 per jaar geschat door de Plusbibliotheken. Het betreft personele kosten. De kosten voor het gebruik van de GGC zijn voor alle OB's afgekocht door de Koninklijke Bibliotheek.

gezichtspunt dat deze metadata de provinciale én landelijke toegang waarborgen voor de KennisPluscollectie.

2.2.5 PROGRAMMERING EN DIENSTVERLENING

- **Speerpunt KennisPlus programmering:** Een zeer belangrijke beleidsdoelstelling is het stimuleren en doorontwikkelen van KennisPlus programma-activiteiten door de uitwisseling van kennis en ervaringen tussen Grote Collectie OB's. Het gaat daarbij om elkaar te inspireren én van elkaars successen en mislukkingen te leren, zowel op het gebied van formats als op het gebied van thema's en onderwerpen. Ook dienen hierbij meer praktische zaken uitgewisseld te worden zoals de werkwijzen rond programma-gestuurde acquisitie, het opnemen van uit de activiteiten voortvloeiende kennisproducten (zoals video's of digitale dossiers opnemen in collectie en hoe (leden van) naburige, kleinere OB's optimaal van de KennisPlus-activiteiten mee te kunnen laten profiteren. Omdat creativiteit en lokale invulling/vertaling juist essentieel zijn, lijken periodieke seminars en workshops om deze uitwisseling tot stand te brengen de meest aangewezen werkwijze. Tenslotte opent een intensieve samenwerking op dit gebied tussen de betrokken bibliotheken ook mogelijkheden tot landelijke samenwerkingsverbanden en het ontwikkelen van landelijke programma's. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan samenwerking met wetenschapscafés.
- **Dienstverlening en deskundigheidsbevordering:** Hoe ziet een optimale dienstverlening aan gebruikers van KennisPlus informatie eruit in het huidige, deels digitale, tijdsgewricht en in het licht van de efficiëntiedruk op de OB's? Een deel van het antwoord lijkt te liggen in activiteiten rond deskundigheidsbevordering van bibliotheekmedewerkers. Zo heeft de Stichting Plusbibliotheken in samenwerking met de KB en VOGIN in 2017 cursussen georganiseerd over het zoeken in Open Access wetenschappelijke informatie, zodat deze bibliotheekmedewerkers gebruikers hierin adequaat kunnen ondersteunen. Een ander deel van het antwoord ligt in digitale ondersteuning (zie ook hieronder): de KB heeft een aantal webpagina's ontwikkeld met een uitleg over hoe te zoeken in het snelgroeiende Open Access toegankelijke deel van de wetenschappelijke literatuur, die bijvoorbeeld d.m.v. een widget ook op de sites van Grote Collectie OB's beschikbaar kunnen worden gemaakt.
- **Digitale ondersteuning van dienstverlening en programmering en de wenselijkheid van een R&D-budget hiervoor:** Zowel programmering als dienstverlening op het gebied van KennisPlus kunnen digitaal ondersteund worden. Recentelijk zijn hierin een reeks van initiatieven ontplooid, zoals KennisCloud van de Bibliotheek Midden Brabant, waardoor deelnemers discussies in relatie met programma-activiteiten digitaal kunnen voorbereiden en/of voortzetten, Kennisbazen van de Plusbibliotheken, een ontwikkelproject voor een community-based-expert platform met als doel bibliotheekgebruikers in verbinding te brengen met voor hen relevante content en de ZEP-service van de Nieuwe Bibliotheek met als doel een vakinhoudelijke informatiedienst voor zzp'ers. Voor dit type initiatieven, dat soms lokaal ontstaat en succesvol blijkt te zijn, is momenteel geen structureel R&D-budget beschikbaar waarmee de (door-)ontwikkeling voor het gehele OB-stelsel gefinancierd kan worden. Deze beleidsnota pleit ervoor dat een dergelijk R&D-budget in de komende periode tot stand komt.

2.2.6 IBL

- **KennisPlus is belangrijk in het landelijke IBL:** De hierover beschikbare cijfers laten zien dat het landelijk IBL-verkeer voor een belangrijk deel KennisPlus titels betreft (30 tot 40%). Vandaar dat het landelijk IBL-verkeer een belangrijke plaats inneemt in het verzorgen van de KennisPlusfunctie.
- **Grote Collectie OB's netto-leveranciers:** In de nieuwe IBL-voorziening van de landelijke digitale infrastructuur (zie tekstkader) zullen de WSOB-regels – namelijk dat alle bibliotheken hun collecties dienen open te stellen voor IBL-leveringen – worden geïmplementeerd. In de praktijk is dit naar verwachting een minder grote verandering dan deze op het eerste gezicht lijkt: de Grote Collectie OB's (waaronder de Plusbibliotheken) blijven netto-leveranciers vanwege de aard en omvang van hun collectie. In dit beleidskader wordt ervan uitgegaan dat voor die aanvragen waarvoor er exemplaren in de coalitie van Grote Collectie OB's aanwezig zijn, het 'schot hagel' van de aanvragen naar hen zal toegaan. De overige OB's zullen uitsluitend die aanvragen ontvangen voor exemplaren die niet in de grote collectie OB's aanwezig zijn.
- **Financiering door tarifiering en de instelling van een clearinghouse-functie:**
 - **Tarief voor IBL-verkeer:** Tot op heden werden landelijke IBL aanvragen die binnen het OB- circuit konden worden afgehandeld, geleverd door de 14 Plusbibliotheken, die hiervoor niets in rekening brachten. Gezien het wegvallen van de provinciale subsidies voor het overgrote deel van de Plusbibliotheken én de uitbreiding van de leveranciersfunctie naar andere OB's met grotere collecties, wordt deze situatie niet als langer houdbaar gezien. Daarom wordt voorgesteld om aan het landelijk IBL-verkeer een onderling verrekeningstarief³ te verbinden, zodat de netto-leveranciers in de nieuwe situatie financieel gecompenseerd worden voor hun inspanningen. Dit is cruciaal om de bijdrage van de leveranciers aan het systeem te garanderen.

Opzet IBL-voorziening van de landelijke digitale infrastructuur

1. **Eerst provinciaal:** Aanvraag wordt eerst geplaatst binnen de provincie; soms wordt hiervoor de IBL-voorziening van de landelijke digitale infrastructuur gebruikt, bij provincies die al een gezamenlijk ILS hebben is dat niet nodig.

2. **Dan landelijk:** Aanvraag wordt – wanneer deze niet binnen de provincie (of binnen een cluster van provincies met afspraken hierover) gehonoreerd kan worden - geplaatst in het landelijke circuit. De wijze waarop dit gebeurt wordt bepaald door de 'business rules' van het systeem. Het volgende wordt voorzien:

- **'Schot hagel':** De aanvraag wordt simultaan gestuurd aan alle potentiële leveranciers. De ILS'en van deze potentiële leveranciers sturen een bericht terug of het exemplaar beschikbaar is en maken een reservering.

- **'Wie het eerst komt...':** Wanneer het exemplaar voor verzending gereed gemaakt is door een OB, wordt er een bericht terug gestuurd naar de IBL-voorziening. De overige aanvragen worden vervolgens ingetrokken door het systeem. Een nadeel kan zijn dat er meerdere bibliotheken tegelijk 'gaan lopen' en dat enkele van hen dat voor niets doen. De kans hierop wordt echter klein geacht, gezien het gemiddeld aantal aanvragen per werkdag (ca. 200; het totaal aantal landelijke aanvragen en leveringen wordt op basis van de laatste gegevens geschat op 50.000 per jaar).

³ Bijvoorbeeld het huidige tarief dat reeds door Plusbibliotheken én UB's wordt gehanteerd voor leveringen aan elkaar (€ 6,50).

- **Clearinghouse-functie:** Alle gegevens over aanvragen en leveringen worden door de landelijke IBL-voorziening gelogd en kunnen worden doorgestuurd naar het Datawarehouse van de OB's. M.a.w.: de gegevens zijn er. In de nieuwe situatie is een centraal boekhoudpunt met een bankrekening nodig dat periodiek (bijvoorbeeld jaarlijks of halfjaarlijks) rekeningen verstuurd aan de netto-aanvragers en betalingen doet aan de netto-leveranciers.
- **IBL toegang UB-collecties:** Per 1 januari 2019 zullen de Nederlandse Universiteitsbibliotheken voor het interbibliothecair leenverkeer zijn overgegaan naar het WorldShare ILL-systeem. De huidige mogelijkheid voor OB-leden om na een zoekactie in de UB-collecties een IBL-aanvraag te doen (d.m.v. het NCC/IBL-systeem) komt daarmee te vervallen. Echter, de mogelijkheid voor OB-leden tot het lenen van werken uit UB-collecties (en collecties van andere gespecialiseerde bibliotheken in Nederland) wordt als cruciaal gezien voor de KennisPlus functie en het creëren van een mogelijkheid hiertoe is dan ook opgenomen als actiepunt in hoofdstuk 6 van deze nota.

3. GEZAMENLIJKE OB-COLLECTIE EN DE LONG TAIL

3.1 INLEIDING

De gezamenlijke OB-collectie wordt voor een zeer belangrijk deel bepaald door de volgende vijf aspecten:

- **NBD-aanbod belangrijkste instroom:** De gezamenlijke OB-collectie wordt voor het overgrote deel samengesteld door de verschillende collectioneers op basis van het aanbod van NBD Bibliion. De belangrijkste instroom van nieuwe titels, dat door NBD Bibliion verzorgd wordt, bestaat uit circa 15.000 boektitels op jaarbasis. De NBD Bibliion selecteert deze titels weer uit een groter aanbod van het Centraal Boekhuis, aangevuld met titels van kleinere uitgeverijen die geen gebruik maken van het centraal Boekhuis als distributiecentrum. Hoewel deze instroom géén compleet beeld geeft van het totaal aantal nieuwe boektitels op jaarbasis (er worden jaarlijks circa 60.000 ISBN-nummers uitgegeven door het Centraal Boekhuis), wordt de NBD Bibliion instroom wel gezien als gezichtsbepalend voor de Nederlandstalige productie.
- **Collectievorming op lokaal en provinciaal niveau:** Collectievorming vindt in eerste instantie op lokaal niveau plaats, waarbij elke basisbibliotheek op basis van vraag en profiel van hun gebruikerscommunity de collectie samenstelt. Tussen basisbibliotheken vindt in veel gevallen coördinatie van de collectievorming plaats, soms op groepsniveau van een aantal basisbibliotheken, meestal op provinciaal niveau onder leiding van de POI (bij 7 provincies). In het laatste geval heeft dit bij een aantal provincies geleid tot zgn. achtergrondcollecties, waarbij er titels wél worden aangeschaft ten behoeve van de provincie, maar gestald worden in een centraal magazijn ten behoeve van het provinciale IBL-verkeer. Daarnaast beheren OB's en/of POI's speciale collecties ten behoeve van leeskringen, onderwijs of specifieke doelgroepen, zoals vluchtelingenkinderen. Dit betreft in een aantal gevallen ook provinciale collecties, verzorgd door POI's, omdat dergelijke collecties vaak niet door kleinere basisbibliotheken betaalbaar zijn.
- **Digitale content:** De samenstelling van het digitale content pakket voor de openbare bibliotheek wordt verzorgd door de KB-inkoopcommissie (KBIC) in samenwerking met een adviesgroep voordracht e-content (AVEC). Het pakket bevat momenteel circa 16.500 ebook titels en daarnaast andere digitale content (zoals databanken, woordenboeken, prentenboeken, digitale cursussen etc.)⁴. Vanwege het gebruikelijke 'window' dat uitgeverij hanteren na het uitkomen van een nieuwe titel van circa 6-12 maanden, gaat het noodzakelijkerwijs om ebooktitels die al wat langer op de markt zijn.
- **Kaders voor de fysieke collectievorming:** In het gezamenlijk collectieplan zijn de volgende kaders afgesproken voor de fysieke collectievorming:
 - 95% van de fysieke klantvraag dient bediend te worden door de collectie van de basisbibliotheek
 - 99.9% van de fysieke klantvraag dient bediend worden door IBL binnen de provincie
 - als gevolg van het voorgaande, zal 0.1% van de fysieke klantvraag bediend worden door het landelijk IBL- verkeer.

⁴ Digitale content wordt verworven in de vorm van een licentie: een overeenstemming met de rechthebber(n) om het e-book van een titel uit te lenen aan de leden van de lokale en/of landelijke digitale openbare bibliotheek.

- **Digitalisering van ‘oude’ titels:** Voor de Koninklijke Bibliotheek is het digitaliseren van Nederlandstalige publicaties en de gedigitaliseerde content vervolgens beschikbaar stellen een belangrijk speerpunt. Wat betreft de digitalisering van publicaties vóór 1940 (ca. 800.000 titels) is men goed op stoot en zullen steeds meer gedigitaliseerde titels publiek beschikbaar komen via Delpher. De digitalisering van boeken uit de periode 1940-2000 (ca. 1.3 miljoen) verloopt moeizamer, omdat daarop vaak nog copyright berust. Inmiddels heeft men voor de canon van de Nederlandse literatuur uit die periode hierover afspraken kunnen maken: wanneer titels ‘out of commerce’ zijn, worden deze gedigitaliseerd voor DBNL en tevens beschikbaar gesteld in het ebookpakket voor de OB’s.

3.2 LANDELIJKE BELEIDSLIJNEN

Bij de overwegingen over het opstellen van *landelijke* beleidslijnen voor de gezamenlijke OB-collectie speelde de volgende observaties een belangrijke rol:

- **Géén landelijke coördinatie m.b.t. acquisitie nodig:** Uit een analyse blijkt dat vrijwel alle titels van het NBD-Biblion aanbod door tenminste één bibliotheek aangeschaft worden. Ook blijkt uit de recente GGC-cijfers dat - ondanks de achteruitgang in het aantal exemplaren (- 2,8%) de diversiteit van de gezamenlijke OB-collectie toegenomen is (+ 3,7% meer titels). Op dit moment kan er dus geconcludeerd worden dat de gezamenlijke OB-collectie een goed beeld geeft van de Nederlandstalige boekproductie en dat er geen noemenswaardige ‘gaten’ daarin vallen. Een landelijke coördinatie ten aanzien van de acquisitie van fysieke titels wordt dan ook niet nodig geacht in dit beleidskader. Wél wordt gewerkt aan een mechanisme om informatie uit te wisselen over de digitale aanwinsten en de fysieke aanwinsten.
- **Landelijke afspraken over bewaren laatste fysieke exemplaar:** Wat betreft het bewaarbeleid is er in het voorbereidende traject een brede consensus vastgesteld voor een vorm van landelijke coördinatie. Hiervoor is gekozen voor het bewaren van het laatste fysieke exemplaar mits dit bibliothecair relevant wordt geacht en onder voorwaarde van de ontwikkeling van een te ontwikkelen automatische attenderingsservice dat bij een te saneren collectieonderdeel aangeeft welke titels het laatste fysieke exemplaar betreffen. De beheerder van het te saneren collectieonderdeel dient dan vast te stellen of deze laatste exemplaren nog bibliothecair relevant zijn. Het gaat om de vraag of er nog een uitlening van deze titel te verwachten is⁵ en of deze titel inmiddels al in gedigitaliseerde vorm beschikbaar is gemaakt door de KB.

⁵ Een boek over een bepaald softwarepakket van 10 jaar oud, zal niet meer ‘bibliothecair relevant’ zijn omdat het softwarepakket in de tussentijd verder ontwikkeld zal zijn. De titel is dan nog uitsluitend ‘erfgoed relevant’, maar daarvoor kan men verwijzen naar de KB collectie.

4. FYSIEKE MUZIEKDRAGERS

4.1 INLEIDING: DE FYSIEKE MUZIEKDRAGER

Er is sprake van een algehele terugloop van de fysieke muziekdragers (met name de muziekcd's) onder invloed van andere distributiekanaal zoals downloads (o.a. iTunes) en vooral streaming (o.a. Spotify). Deze ontwikkeling is niet alleen zichtbaar in de markt voor fysieke muziekdragers, maar ook in het aantal uitleningen bij OB's ervan. Deze teruglopende publieksvraag leidt ertoe dat steeds meer basisbibliotheken hun muziekcd-collecties inkrimpen en/of afstoten en aanvragen voor muziekcd's (of andere muziekdragers) van hun OB-leden doorsluizen naar de landelijke collectie van Muziekweb. Het gevolg hiervan is dat de Muziekwebcollectie steeds meer als een eerstelijnscollectie fungeert.

4.2 ONTWIKKELINGEN MUZIEKWEB

De catalogus van Muziekweb is een zoek-en-vind-systeem met veel functionaliteit toegesneden op muziek. Naast deze zoek-en-vind functionaliteit ontwikkelt deze dienst zich steeds verder als een muziekinformatiedienst met overzichten van pas verschenen materialen, informatie over muzieksoorten, muziekfragmenten en playlists etc.

Een andere belangrijke ontwikkeling is dat Muziekweb zich steeds vaker ontfermt over door andere instellingen afgestoten muziekerfgoedcollecties.

4.3 PUBLIEKSVRAAG IS STUREND

In de discussies met de stakeholders binnen de OB-wereld kwam naar voren dat men de publieksvraag als hét sturend mechanisme zag voor de toekomst van het muziekaanbod binnen de openbare bibliotheken. Wanneer de neergaande tendensen ondanks het stimuleren van de vraag door het verhogen van de zichtbaarheid en het verlagen van tariefdrempels (zie hieronder) zich op de middellange/ lange termijn toch zouden voortzetten, zal het muziekaanbod binnen het aanbod van de OB's als gevolg daarvan een steeds kleinere plaats gaan innemen. De toegevoegde waarde van eventueel mogelijke alternatieve muziekdiensten binnen het OB-aanbod, zoals het zelf ontwikkelen van een muziekstreamingdienst voor de OB's, werd in twijfel getrokken met het oog op het reeds bestaande en zich snel ontwikkelende aanbod op dit gebied door internationale spelers en daarom niet ondersteund.

4.4 POSITIE VAN MUZIEKWEB ALS EERSTELIJNS COLLECTIE VERSTERKEN

Met het oog op het voorgaande zal het beleid in de komende jaren zich richten op het versterken van de vraag naar fysieke muziekdragers door de volgende twee beleidslijnen:

- **Verhogen van de zichtbaarheid van Muziekweb:** De zichtbaarheid van de Muziekwebcatalogus kan verbeterd worden voor de OB-gebruiker. Het invoegen van de functionaliteit van Muziekweb in de NBC+ lijkt geen haalbare kaart, vandaar dat voorgesteld wordt om de Muziekwebcatalogus zichtbaar te maken binnen de NBC+, zodat de gebruiker van de NBC+ geattendeerd wordt op de mogelijkheden van de Muziekwebcatalogus.
- **Verlagen van tariefdrempels:** Hierboven is al eerder melding gemaakt van enkele succesrijke casussen, waarbij OB's hun lokale muziekcd-collecties hebben ingeruild voor een

IBL-toegang tot de Muziekweb voor hun leden zonder of met een zeer lage tariefdrempel. Het beleidsvoornemen is om dit te stimuleren door over één of enkele van deze voorbeelden een casestudie te publiceren met financiële en gebruikscijfers, zodat de aantrekkelijkheid van deze dienstverlening bij de OB's over het voetlicht wordt gebracht.

4.4 GELEIDELIJKE TRANSITIE VAN MUZIEKWEB NAAR ERFGOEDINSTELLING

Op de langere termijn lijken de huidige ontwikkelingen rond met name de muziek-cd's de verwachting te rechtvaardigen dat de fysieke muziekdragers verder aan belang zullen inboeten en dat als gevolg daarvan ook het aantal uitleningen van fysieke muziekdragers door OB-leden verder zal afnemen. De eerder geobserveerde ontwikkeling, waarbij Muziekweb steeds meer taken van een erfgoedinstelling op zich neemt, zal ertoe leiden dat er geleidelijke transitie plaatsvindt van Muziekweb richting erfgoedinstelling⁶. Muziekweb is daarvoor niet alleen uitstekend gepositioneerd vanwege haar collecties, maar ook vanwege haar expertise op het gebied van de zichtbaarheid, vindbaarheid en toegankelijkheid van muziek. De in dit traject betrokken vertegenwoordigers van de OB-wereld gaven aan dat zij deze transitie van Muziekweb ondersteunen en daarbij veel waarde hechten aan de publieke toegankelijkheid van de Muziekweb collecties.

⁶ Dit betekent op den duur ook een andere financieringsgrondslag voor Muziekweb. De realisatie daarvan valt buiten het bestek van dit beleidskader.

5. ORGANISATIE EN FINANCIERING

5.1 NAAR NIEUWE ORGANISATIEVORMEN

- **Coalitie van GroteCollectie OB's:** Zoals eerder in deze nota is aangegeven, zullen de taken wat betreft de KennisPlusfunctie, IBL en de afspraken ten aanzien van het bewaarbeleid (voornamelijk) neerkomen op circa 30 GroteCollectie OB's (waaronder de huidige Plusbibliotheken). Voorgesteld wordt dan ook om op korte termijn een werkverband op te zetten met een coalitie van deze GroteCollectie OB's, die qua profiel van hun collectie én ambities op dit terrein overeenkomen en waarin samenwerking en coördinatie op een aantal gebieden met de KB en de SPN ondergebracht is.
- **Transitie Muziekweb:** Eveneens is eerder aangegeven dat voor Muziekweb het toekomstperspectief in de transitie richting erfgoedinstelling ligt, hetgeen mogelijk consequenties heeft voor de organisatievorm en financieringsgrondslag van Muziekweb. Deze transitie valt overigens buiten de scope van de OB-wereld en wordt daarom hier niet verder uitgewerkt.

5.2 FINANCIERING TAKEN GROTECOLLECTIE OB'S

- **Landelijke en provinciale taken vereisen landelijke en provinciale financiering:** De financieringsgrondslag van het OB-stelsel is geregeld in de WSOB door middel van gemeentelijke financiering voor de OB's, provinciale financiering die voornamelijk gericht is op IBL en innovatie binnen de provincie, en landelijke financiering voor de digitale bibliotheek. Verder kent de sector een historisch gegroeide omslagregeling voor de centraal – door NBD Biblion uitgevoerde – taken rond metadatering. Vastgesteld kan worden dat onder invloed van de WSOB en de regie van de KB de vormgeving en samenhang van het OB-stelsel steeds robuuster en intensiever wordt. Wat betreft de collecties van de OB's vindt er als gevolg van diverse maatschappelijke ontwikkelingen een inkrimping plaats van de lokale, fysieke collecties van de OB's, die niet geheel gecompenseerd kan worden door de digitale component van de gezamenlijke OB-collectie. De fysieke KennisPluscollecties zijn hiervan een voorbeeld: opgebouwd door de Plusbibliotheken door inmiddels voor een groot deel vervallen provinciale WSF-subsidies, vervullen deze momenteel een belangrijke functie op provinciaal en landelijk niveau zonder dat hier voor de meeste betrokken bibliotheken een adequate financieringsgrondslag is. Dit wordt op termijn als niet houdbaar gezien. Sterker nog: het ontbreken van een perspectief op een dergelijke landelijke financieringsgrondslag in dit beleidskader zou de bereidwilligheid van de betrokken bibliotheken (en van hun gemeentelijke financiers) om deze taken uit te voeren reeds op korte termijn kunnen ondermijnen. Vandaar dat een nieuwe financieringsgrondslag voor de KennisPlusfunctie een belangrijk element is dit nieuwe Beleidskader, dat leidt tot de volgende voorstellen:
 - **IBL:** Voor het landelijke IBLverkeer wordt een tarifiering per levering en een clearinghousefunctie voorgesteld met als doel de netto-leveranciers financieel te compenseren voor de door hen verrichtte handelingen én tegelijkertijd eventueel 'free rider' gedrag van OB's wat betreft collectievorming te voorkomen. Een vergelijkbare financiële compensatie voor de netto-leveranciers binnen de provincie wordt in de aandacht van de provinciale overlegstructuren aanbevolen, opdat ook het provinciale IBL (veel belangrijker en omvangrijker dan het landelijk IBL) op een robuuste financieringsgrondslag berust. Voor beide geldt dat een IBL-aanvraag voor de gebruiker wél toegankelijk dient te blijven en dat dus de tariefdrempel voor de

- eindgebruiker laag dient te blijven.
- **Metadatering:** De kosten voor de metadatering van KennisPlusstitels komen voor rekening van de betreffende bibliotheken, terwijl andere metadata worden gefinancierd door het (historisch gegroeide) omslagstelsel van NBD Biblion. Een herbezinning hierop is op zijn plaats, omdat de metadata immers de grondslag vormen voor de NBC+ - het discovery systeem voor alle OB's.
 - **Collectievorming:**
 - **Provinciaal niveau:** De KennisPluscollecties van de huidige Plusbibliotheken worden óók op provinciaal niveau intensief gebruikt. De instandhouding van deze belangrijke provinciale functie van de KennisPluscollectie is een provinciale verantwoordelijkheid, ook in het licht van de afspraken in het Gezamenlijke Collectieplan (waarbij 99,9% van de fysieke klantvraag binnen de provincie dient te worden afgehandeld). Deze verantwoordelijkheid wordt nu slechts door enkele provincies opgepakt en daarom in deze nota opnieuw onder de aandacht van de provincies gebracht.
 - **Landelijke taken:** De kosten van de huidige invulling van de landelijke taken op het gebied van de KennisPluscollectie worden geschat op ruim € 300.000. Deze invulling zal worden herzien in een op korte termijn op te zetten project, waarbij afstemming tussen digitale en de fysieke componenten en een optimale basering op de lokale en regionale/provinciale behoeften belangrijke elementen zijn. De kosten van de landelijke taken op dit gebied zullen op basis van de resultaten van dit project veranderen, maar naar verwachting niet verdwijnen. Ook hier geldt dat een perspectief op landelijke financiering hiervan cruciaal is.
 - **R&D-budget:** In deze nota wordt eveneens gepleit voor een op korte termijn in te richten R&D-budget om de doorontwikkeling en innovatie van KennisPlusfuncties op landelijke schaal mogelijk te maken.
 - **Plusfuncties op lange termijn:** Onder invloed van dalende uitleencijfers en verschuivende budgetten zullen fysieke bovenlokale, 'long tail achtige' collecties (provinciaal en landelijk) en digitale landelijke collecties een steeds belangrijker plaats innemen in het OB-stelsel. De digitale vorm voor deze 'long tail achtige' collecties heeft daarbij de voorkeur. Dit zal de druk op het aanschafbudget voor de digitale collectie doen toenemen. Echter, een digitale oplossing voor de 'long tail achtige' bovenlokale collecties zal o.m. vanwege rechtenkwesties niet altijd mogelijk blijken. In geval van fysieke bovenlokale collecties en de dienstverlening daaromheen is een robuuste financiering daarvoor noodzakelijk. Een variant op het bestaande omslagstelsel rond de aanschaf-informatie en metadatering lijkt daarbij een goede mogelijkheid. Dit laatste betekent eveneens dat er een organisatievorm nodig is, waarin de OB's meebeslissen, en die e.e.a. met betrekking tot de fysieke collecties aanstuurt.

6. UITVOERING EN IMPLEMENTATIE ACTIEPUNTEN

Deze beleidsnota geeft aanleiding tot de uitvoering en implementatie van de volgende acties in 2018:

- **Project opzetten Werkverband GroteCollectie OB's:** Het voorstel is om een project op te zetten om te komen tot het opzetten van een werkverband van een coalitie van GroteCollectie OB's, waarmee het huidige werkverband tussen de Plusbibliotheken wordt uitgebreid met OB's met grote collecties, die qua profiel en ambitie met elkaar overeenkomen en bereid zijn om taken uit te voeren op het gebied van KennisPlus, IBL en bewaarbeleid. Tevens dient het nieuwe werkverband een plaats te geven aan de andere relevante actoren op dit gebied, te weten de KB en SPN. Tenslotte dient het project aandacht te geven aan de financiering van het werkverband. Doelstelling is om dit werkverband nog in 2018 op te zetten en in te richten met het oog op de implementatie van de IBL-voorziening van de landelijke digitale infrastructuur. Als trekkers van dit project worden voorzien de Plusbibliotheken, SPN en KB.

Taken voor het werkverband GroteCollectie OB's

Collectievorming:

- Mechanisme 'instroom' KennisPlus boeken en wederzijds inzicht in wat er wel en niet wordt aangeschaft. Indien mogelijk periodieke heroverwegingslijst 'niet-aangeschafte KennisPlustitels'
- Mechanisme afstemming acquisitie KennisPlus tussen digitaal (KB) en fysiek (grote-collectie-OB's)

Metadata

- Expert werkgroep metadata
- Aanpak financiering metadata

Programmering

- Uitwisseling van kennis en ervaringen (formats, concepten; succes- en faalfactoren)
- Mogelijke landelijke programmering i.s.m. landelijke partners

Dienstverlening en deskundigheidsbevordering

- Cursussen t.b.v. deskundigheidsbevordering
- Dienstverlening op gebied wetenschappelijke informatie zoeken in partnership met KB (programma Wetenschap voor Iedereen)

Monitoring en inspelen op nieuwe ontwikkelingen

- Statistieken acquisitie KennisPlus, uitleningen, IBL, gebruik doorgang UB collecties etc.
- Gebruikersonderzoeken KennisPlus gebruikers

R&D budget

- Ontwikkeling van digitale vormen van dienstverlening en digitale ondersteuning KennisPlus activiteiten

- **Project KennisPlus-collectievorming:** Het voorstel is om de huidige afspraken tussen de Plusbibliotheken wat betreft landelijke collectionering op het gebied van KennisPlus in 2018 voort te zetten en tegelijkertijd samen met de KB een project in te richten om de KennisPlus collectievorming te herinrichten. Elementen hierin zijn (1) ondersteunen van het opzetten van een digitale component van de KennisPluscollectie, (2) de mogelijkheden bezien om een gezamenlijke instroom van KennisPlus titels te creëren, waarop deelnemende bibliotheken (een deel van) hun collectievorming op dit gebied passeren en (3) een – mede op basis van deze gezamenlijke instroom – te baseren landelijk coördinatie en afstemmingsmechanisme op te zetten, zowel voor fysieke als digitale aanschaf. Een optie daarbij kan een 'heroverwegingslijst' van niet aangeschafte KennisPlustitels zijn. Tenslotte wordt aanbevolen om naast boeken ook tijdschriften hierin te betrekken. Als trekkers van dit project worden voorzien de Plusbibliotheken en de KB.
- **Landelijk IBL nieuwe stijl:** Op dit moment ontwikkelt de KB een nieuw IBL-systeem voor de OB's dat m.i.v. 2019 geïmplementeerd zal zijn. Aanbevolen wordt om als onderdeel van dit project in overleg met de OB's een tariefstructuur en een clearinghouse-functie op te zetten. De uitvoering van de clearinghouse-functie – een relatief simpele boekhoudfunctie die beperkte menskracht vereist – dient belegd te worden bij één van de bestaande actoren binnen de OB-wereld, waarvan de SPN hiervoor de meest voor de hand liggende lijkt.
- **IBL toegang UB collecties:** De IBL-toegang tot de UB-collecties en waar mogelijk de collecties van de WSWB-bibliotheken voor OB-leden wordt cruciaal geacht voor de

KennisPlus functie. Inmiddels is dit reeds een aandachtspunt van de GII- informatiestructuur en wordt dit meegenomen door de KB bij de ontwikkeling van de IBL-voorziening van de landelijke digitale infrastructuur.

- **Bewaarbeleid:** Voor de in deze nota bepleitte landelijke afspraken ten aanzien van het bewaren van het laatste exemplaar dient een automatische alertservice ontwikkeld worden. Een vergelijkbaar instrument is reeds ontwikkeld door Ingressus en door enkele bibliotheken in gebruik genomen. Hun ervaringen worden binnenkort geëvalueerd. Deze evaluatie kan hopelijk ingezet worden voor de verdere ontwikkeling van deze dienst, die vervolgens ter beschikking dient te worden gesteld aan alle OB's als onderdeel van de digitale infrastructuur zoals verzorgd door de KB. Per provincie zullen er dan nog afspraken moeten worden gemaakt over de bewaring van het laatste exemplaar.
- **Muziekweb:** Ten aanzien van Muziekweb liggen er op korte termijn twee actiepunten.
 - **De verlaging tariefdrempel voor OB-leden** wordt gestimuleerd door het publiceren van case reports van bibliotheken die hierover een overeenkomst met Muziekweb hebben afgesloten. De hoop en verwachting is dat meer OB's dergelijke overeenkomsten met Muziekweb zullen afsluiten, zodat de publieksvraag op korte termijn gestimuleerd zal worden.
 - **Project verhoging zichtbaarheid Muziekweb in de NBC+:** Ten aanzien van de gewenste verhoogde zichtbaarheid van de Muziekweb collectie voor OB-leden wordt een project voorgesteld met Muziekweb en de KB teneinde de technische mogelijkheden hiertoe uit te werken en te implementeren.